

Desetletnica delovanja Škrabčeve domačije

Pomembno kulturno središče

Podelili štipendije Ustanove patra Stanislava Škrabca – Jezikoslovna nagrada dr. Martini Orožen
Slovesno ob desetletnici delovanja – Kersničeva kovačnica nov razstavnih in galerijskih prostorov

S podelitvijo sedmih novih štipendij Ustanove patra Stanislava Škrabca in nagrade za jezikoslovno delo, ki jo je letos prejel dr. Martina Orožen kot trenutno najboljša poznavalka razvoja slovenskega jezika, so na Škrabčevi domačiji v Hrovači zaznamovali letošnjo desetletnico delovanja. Dogodek je bil še slovesnejši, ker je prireditve potekala na vaškem trgu, kjer so odprli tudi Kersničovo kovačnico, ki bo, pravi Polona Lovšin, programska vodja Škrabčeve domačije, »sodobno preurejen prostor za prikaze ustvarjalne in umetniške moči«.

Škrabčeva domačija, ki si jo na leto ogleda približno 5000 obiskovalcev, ni le domačija, kjer se je rodil pater Stanislav Škrabec, znameniti znanstvenec slovenist. Prav tako ni samo muzejska stavba, ki je bila leta 2004 nominirana za naziv Evropski

muzej leta, in ni le protokolarni objekt. »Škrabčeva domačija se je vseh teh deset let spreminjala,« pravi Polona Lovšin. Iz domačije, ki jo je zasebnik Janez Škrabec, direktor podjetja Riko, temeljito obnovil s pomočjo strokovnjakov, kar jo po

mnemu številnih vrščak med kulturne spomenike, je postala pomembno in razpoznavno kulturno središče, kjer se vsak mesec srečujejo umetniki, znanstveniki, gospodarstveniki ... »Najpomembnejše pa je, da so program Škrabčeve domačije sprejeli obiskovalci,« pravi Polona Lovšin.

Večina kulturnega in družabnega življenja na Škrabčevi domačiji je sicer organizirana v Skednju, ki je gospodarska stavba le po imenu. V njem vsako leto predstavijo tudi nove štipendiste Ustanove patra Stanislava Škrabca, ki je začela de-

lovati leta 2004 in je namenjena spodbujanju znanstvenega dela na področju slovenskega knjižnega jezika, saj je glavni namen ustanove spodbujanje mladih študij in raziskovanju slovenskega jezika.

Prof. dr. Andreja Kocijančič, rektorica Univerze v Ljubljani, je nagrado za posebne dosežke iz slovenskega jezikoslovja, ki jo Ustanova patra Stanislava Škrabca podeljuje vsaki dve leti, izročila prof. dr. Martini Orožen, ki se je v tem pridružil dosejanjema nagrajencema, akad. dr. Jožetu Toporišču in Janku Modru. Dr. Orožnova je v svojem govoru spregovorila o Škrabcu, ki je bil, je poudarila, velik znanstvenik in jezikoslovec ter prvi raziskovalec slovenskega jezika. »Toda njegova znanstvena dognanja ostajajo trajna in neovrgljiva,« je dejala dr. Orožen, ki je še poudarila, da je bil Škrabec tisti, ki se je v tedanji panslaviistični zmedi zavzel za neokrnjenost slovenskega jezika. »Bil pa je tudi velik človek,« je poudarila dr. Martina Orožen, »ki je živel geslo 'Mir in dobro'«.

Slovesnost se je sklenila z odprtjem Kersničeve kovačnice, nekdanje kovačnice rodbine Kersnč. Stavbo, ki jo je kupil Janez Škrabec in vse predmete podaril Muzeju Milokva hiša, je prenovil s pomočjo strokovnjakov: avtor arhitekturne renovacije je Matjaž Deu, konservatorski program je izdelal doc. dr. Vito Hazler, pri izdelavi programske usmeritve pa je sodeloval prof. dr. Janka Bogataj. Z novo stavbo bodo dopolnili delovanje Škrabčeve domačije, pravi Polona Lovšin: »S Kersničovo kovačnico smo pridobili novo razstavno in galerijsko namembnost in vsebino.«

SIMONA FAJFAR

Foto: Simona Fajfar

LETOŠNJI ŠTIPENDISTI USTANOVE PATRA STANISLAVA ŠKRABCA – Ustanova je do zdaj podelila 36 štipendij izbranim diplomskim in podiplomskim študentom slovenskega jezika, slovanskih jezikov ter klasične filologije, ki se odlikujejo s svojim študijskim delom, ter podiplomskim študentom frančiškanom. Aleš Hauc, generalni direktor Pošte Slovenije, in Marko Škrabec, predsednik Ustanove patra Stanislava Škrabca, sta na letošnji slovesnosti podelila štipendije novi generaciji: poleg Lucie Gaje Scuteri in Januške Gostenčnik, ki se slovesnosti nista moglo udeležiti, so to (od leve proti desni) Mateja Jemec Tomazin, Mojca Horvat, Anja Benko, Andraž Arko in Živa Borak.

DR. MARTINA OROŽEN

Nagrada dr. Martini Orožen za jezikoslovne dosežke

Škrabčeva ustanova je tretjo nagrado za posebne dosežke v slovenskem jezikoslovju včeraj podelila prof. dr. Martini Orožen. Strokovna komisija Škrabčeve ustanove, ki jo sestavljajo dr. Ada Vidović Muha, akademik dr. Kajetan Gantar in dr. Zoltan Jan, se je zanjo soglasno odločila, ker je želela poudariti njene raziskovalne in pedagoške dosežke za razvoj slovenskega jezika. »Njeni dosežki so nenadomestljivi, izjemni in odlični. Ob štiri-desetletni profesuri, med katero je kot mentorica vzgojila cel rod diahronih jezikoslovcov, je dr. Martina Orožen predano nadaljevala raznovrstno znanstvenoraziskovalno delo.«

Zelo pomembni so njeni prispevki o splošnih jezikoslovnih temah, zgodovini slavistike in slovenistike, raznoč-

sne obravnave posameznih jezikoslovnih ravnin, besedi-slovne in prevodoslovne teme ter druge teme, ki jih je raziskovala. Strokovni svet je delil mnenje predlagatelj nagrade, da je dr. Martina Orožen danes najboljša poznavalka razvoja slovenskega jezika. Z upoštevanjem jezikovne tradicije različnih slovenskih pokrajin pri raziskovanju razvoja slovenskega jezika je razvila tudi vprašanje jezikovne in nacionalne zavesti ter pri tem nakazala vodilno vlogo slovenskega jezika. S tem se je postavila ob bok največjim slovenskim jezikoslovcem, tudi patru Stanislavu Škrabcu, katerega delo je predano raziskovalo in dokazovala njegovo težo tudi s sodelovanjem na Škrabčevih simpozijih, piše v utemeljitvi nagrade.

MARIJAN ZLOBEC

Besede besede besede

Glagolska vezljivost

Glagoli kot npr. *igrati*, *igrati se*, *igrati* na lahko imajo skupaj z dodanimi besednicami kot se in si ali z uporabo različnih predlogov kot na, za, po ipd. v stavkih še dodatne pomene – omenjene dodane besede oz. predlogi torej glagolu dajejo dodatne možnosti uporabe. Vsaj načelno je dobro vedeti, kdaj in za kaj isti glagol v stavčnem sporočilu lahko uporabimo z besedico se (ki ima navadno vrednost povratnega zaimka, lahko pa je tudi pomensko izpraznjena) ali z ustreznim predlogom, npr. *upati* nasproti *upati si/se*, *basati se* v avtobus nasproti *basati se s hrano* nasproti *basati si žepcu s hrano*, nasproti pogovorno *Ob koncu meseca ga baše*. Podobno se po pomenu razlikujejo še rabe kot *gledati* nasproti *gledati na/za/po* nasproti *gledati se*; *igrati* 'obvladovati, znati' (*igrajo igre, instrumente*) nasproti *igrati* na 'muzicirati/spremljati na' (*On igra na kitaro*) nasproti *igrati se* (*Igrajo se skrivalnice, slepe miši*) nasproti *igrati se s kom/čim* 'ravnavati/manipulirati z/s' (*Igra se s ključji, Z njim se dobesešno*

igrajo); tako še npr. *voziti* 'obvladovati, znati' (*On vozi avto*) nasproti *voziti se s kom/čim* 'prepeljavati se' (*Vozil se z avtom ali z njim*); *imenovati koga/kaj* 'označiti/označevati' nasproti *imenovati se* (*Imenuje se Andrej*) nasproti *imenovati koga/kaj za koga/kaj* 'določiti/namediti za' (*Imenovali so ga za vodjo*); *računati* nasproti *računati na* 'zanesati se na' (*Računa na svoje starše*) nasproti *računati se za* 'imeti/štetiti se za' (*Računa se za izbranca*) ipd.

Manjše pomenske razlike v rabi lahko opazimo pri primerih kot *asistirati komu* 'pomagati' nasproti *asistirati pri kom* 'pomagati' nasproti *asistirati pri čem* 'sodelovati, pomagati', *deskati* se nasproti *deskati v* (*Navadno se deskajo po zalivu* nasproti *Deska po medmrežju*; so še razlike kot *igrati se na dvorišču* nasproti *igrati se na računalniku* ali *igrati (se) na računalnik*; *končati kaj* 'dodelati' (*Končala je dolgočajno delo*) nasproti *končati s kom/čim* 'prenehati' (*Z njim in s trgovanjem je končala*) ipd.

Lubi Slovenci, ali ima slovenska umetnost še slovenski značaj?

Ko so pred več kot sto leti, leta 1904, v galeriji Miethke na Dunaju razstavljal svoja dela slovenski impresionisti Rihard Jakopič, Matej Sternen, Ivan Grohar in Matija Jama, je Ivan Cankar v Slovenskem narodu zapisal: »Resnično umetnik poje, piše, slika, modlira popolnoma nezavedno iz duše svojega naroda in svojega časa.«

ma lahko še vedno veljajo za identiteto v evropskem slikarstvu? Koliko slovenska je slovenska umetnost in kaj ji daje slovenski značaj ob dejstvu, da obrazca, s katerim je mogoče prepoznati zanesljive slovenske poteze nekega likovnega dela ali smeri, ne poznamo? Ta in podobna vzmerniljiva vprašanja sproža razstava z naslovom Lubi Slovenci ... in s podnaslovom Nacionalni poudarki v sodobni sloven-

ski likovni umetnosti, ki jo je slovensko društvo likovnih kritikov v sodelovanju z Galerijo Velenje pripravilo v počastitev 500. obletnice rojstva Primoža Trubarja. Dvanajst likovnih kritikov – Mario Berčič, Damir Globočnik, Boris Gordič, Milena Koren Božiček, Jernej Kožar, Primož Lampič, Vasja Nagy, Franc Obal, Tatjana Pregl Kobe, Sarival Sosič, Alenka Trebušak in Milena Zlatar – je za razstavo, ki bo na ogled do 7. novembra, izbralo 30 likovnih del več kot 30 avtorjev in avtorskih skupin, kakršni sta Irwin in Eclipse. »Pri ugotavljanju, kdaj je neko likovno delo odložilo svojo splošno srednjeevropsko obleko in se odelo v nacionalne barve, bi bilo treba upoštevati veliko dejavnikov, tudi poskuse likovno-analitičnega vpogleda v mentalno stanje slovenske družbe, ki jih najpogostejše srečamo pri narativnosti zaveznih slikarjih, kiparjih, ilustratorjih, likovnih satirikah in drugih avtorjih. Ti likovno delovanje razumejo kot obliko refleksije dogajanj v neposrednem okolju,« so avtorji postavitev v Galeriji Velenje med drugim zapisali v popotnici razstavi.

D. S.

ALOJZ ZAVALOVŠEK: HOMMAGE 27, 2008, AKRIL NA PLATNU

OCENA Koncert klasične glasbe

Tehtanje izpovednosti odličnih izvajalcev

JURE DOBOVIŠEK

srebrni in zlati abonma Godalni kvartet **Casals Bamberški simfoniki** dirigent **Jonathan Nott** Slovenska filharmonija Cankarjev dom, 3. in 7. 10. 2007

Cankarjev dom je v razmaku nekaj dni odprl svoja glasbena abonmaja. V obeh so nastopili odlični izvajalci. Vendar bi težko zapisal, da je bil koncert razmeroma mladega, a uveljavljenega Godalnega kvarteta Casals (srebrni cikel) po izpovedni težji pendant simfoničnemu dogodku z Bamberškimi simfoniki (zlati abonma), katerih gostovanje si bomo sicer zapomnili zaradi izvedbe Mahlerjeve partiture, zagotovo pa ne po introdukciji z enim izmed priljubljenih Mozartovih klavirskih koncertov.

Interpretacije kvarteta Casals (Vera Martínez Mehner in Abel Tomás Realp, violini, Jonathan Brown, viola, Arnau Tomás Realp, violončelo) so baje pri nekaterih kritikih cenjene zaradi »španske barvitosti« (karkoli naj bi to že bilo), a po mojem mnenju ansambel izstopa zaradi svoje inteligentno-reaktivne zavezanosti strukturi in njenim posebnostim, z lastnostjo, ki je odlika vseh dobrih glasbenikov. Poslušali smo Beethovna srednjega obdobja (Kvartet št. 11 v f-molu op. 95, imenovan Serioso) in sadova Schubertove pa Mendelssohn-Bartholdyjeve mladostniške ustvarjalnosti. Skladbe so bile preiskane in spontano nošene, glasovno projicirane in sozvočno kompaktne, gestično razdelane, plastične, sijajno značajsko gnane (plesni deli).

Izbrani program je hotel primerjati oz. opazovati, očitno predvsem Beethovnov sledi v kvartetih drugih dveh omenjenih ustvarjalcev. Vendar si je na koncu s tem pravzaprav onemogočil razvojni zamah. Iz Beethovnovega že izrazito disjunktivnega (do klasične forme subverzivnega) Seriosa bi lahko npr. prestopili k avtorjevimi poznim kvartetom ali navezadnje kamorkoli v moderno. Uglajeni izdelek mladca (Mendelssohnov Kvartet št. 2 v a-molu op. 13), ki si pač interpolira Beethovnov (fugatni) prijem, pa ni znal vzmerniti. Dodatka sta znala (De Fallev andaluzijsko prekrvljeni Mlinarjev ples in duhovita Šostakovičeva Polka).

Če se prav spomnim, je orjaška Mahlerjeva Simfonija št. 9 v D-duru pri nas nekoč že zvenela v kombinaciji z izbranim Mozartovim klavirskim koncertom. Takrat je – menda z Mladinskim orkestrom Gustava Mahlerja in Jamesom Juddom –

igrala Maria Joao Pires, kar je bilo neogibno dar. Mozart v nebeški siju in obenem po človeški meri. Z Olegom Maisenbergom, ki je izvedel Koncert v c-molu K 491, je postal breme, odvečni minutagni kos pred tako ali tako celovečernim Mahlerjem.

Skrivnostno pridušeni orkestrski začetek je še obetal, občutljivost pihal in njihova povezanost (v Harmoniemusik ansambel), je ostajala opazna do konca, čeprav je glasbenemu stavku kmalu vsilil svoja pravila pianisti (zdajšnji?) okoreli akademizem, v katerega duhu so se nekomunikativno preigravale pasaže, tipkali akordi, tu in tam dinamično črno-belo zastrle ponovljene fraze, v zadnjem stavku pa so se interpretativno odprta artikulacijska vprašanja kratko malo zvedla na neki ostenativni marčato sleherne tonske celice. Slavni pianisti te znajo z leti na lepem hudo neprijetno presenetiti.

Mahlerjeva Deveta, simfonija določno uzrtega preloma, predvsem pa lastne agonije, priganosti v absurd, glasba torej, ki ji sami poka srce, je preskušnja dirigenta, orkestra in njune vezi. Jonathan Nott in Bamberški simfoniki so občudovanja vredni. Temelj zaupanja je analitična usvojenost fature, njenih polifonih čeri in harmonsko-dramaturških brezen, kar omogoča prožno delovanje muzikalnega aparata (ki se zna s kakšnimi solisti – omenim naj obo – dotakniti praga ezoterične lepote) in sijajno izvajalsko koncentracijo do konca skoraj uro in pol dolge celote (Nottova interpretacija je ena daljših), slednjic pa komorno ugašanje v tišino, ki sama postane glasba. Z druge strani godalnega razpanskega horizonta je pastozni jok speva. Adagio se je razvil v absolutni klimaks.

Interpretacija se je poglabljala postopno. Kvaziosinatno opasnost prvega stavka je Nott poudaril z uvodno harfno ostrino motivne podloge. A stavke je v svojih razkolih ostal še bolj voden kakor zajet. Točnost vodenja je sčasoma zgradila bistveno, in to s koordinirano zvočno intenzivnostjo, od kakršne so – naravnost zapisano – domače, na pehltavianovski standard pripete filharmonične izvedbe Mahlerja žal zelo oddaljene. Bamberški simfoniki so orkester dolgoletnega ugleda. Jonathan Nott je zame novo ime, na katero bom pozoren. Glede na svoja leta dirigent šele vstopa v zenit; njegova vestnost, animacijski potencial, a tudi kariera sama (začel je v opernem gledališču deželnega ranga) pa me spominjajo na može iz dobrih, že zelo starih časov.

Foto: Igor Molic

OCENA Likovna razstava

Deložatorjeva uteha

VLADIMIR P. ŠTEFANEK

Razstava sodobne umetnosti
Goran Medjugorac: Ivlīk
Kabinet DDR, dvorišče Galerije Škuc, Ljubljana
26. 9.–12. 10. 2008

Venem najzaketnejših ljubljanskih razstavišč je na ogled prav boleče aktualna razstava. Na specifičen način se namreč ukvarja s trenutno največjim problemom zahodnega kapitalizma, s krizo hipotekarnega bančništva, ki je do temeljev pretresla sistem, razgalila njegove senčne plati in nastavila ogledalo brezmejnemu pohlepu brezmejno bogatih.

Saj veste, kaj se dogaja? Nenasitne banke, s pomočjo večjih reklammarjev, v ljušeh vzbudivo željo po prvih, dodatnih, lepih, udobnih, sončnih, prestižnih in še kakšnih kvadratih lastnega stanovanja, hiše, nato pa jim prijazno ponudijo hipotekarno posojilo, za katerega hvaležni posojiljomalci sčasoma ugotovijo, da ga ne zmorejo več odplačevati. Kreditni pogoji se namreč vmes postabijo ali pa so ljudje preprosto precenili svoje možnosti, se vdali iluziji, da si želena bivališča lahko privoščijo. In potem pride trk z neizprosno stvarnostjo, razlastitev, deložacija, zaplemba ne do konca plačane nepremičnine.

V razstavišču sta dva zaslona, na katera so brez premora predvajani fotografski dokazi deložacij. Izmenjujejo se podobe hiš, različnih, manjših, večjih, vzdrževanih, razdrapanih, a večinoma skromnih, prav nič razkošnih, hiš, v kakršnih lahko svojo srečo najde »mali človek«. Če jih seveda zmore odplačati. Posnetkom hiš sledijo tisti s ključavnicami, vrati, strokovno odprtimi ali vlomljenimi, deložator noter pač pride zlepa ali zgrda. Potem so tu posnetki notranjščin, še vedno posrpljenih, praznih ali razdejanih, v naglici zapuščenih, in tu so tisti bizarni trakovi z napisom »Ne uporabljaj!«, ki jih deložatorji preplepijo čez zaplenjene štedilnike, vodovodne pipe, straniščne školjke ... Da se ne bi naključno kateri lastniško nepotrjeni osebek vsedel na tisto školjko in

Iskanje po arhivu

DELO.si
Najboljše časopis na spletu.